

Acta de l'acte titulat «L'IEC en l'eix de la qualitat lingüística.
El nou web de l'Observatori de la Qualitat Lingüística,
en el marc del Pacte Nacional la Llengua», celebrat
el dia 14 de juliol de 2022 a l'IEC

A Barcelona, a les sis de la tarda del dijous 14 de juliol de 2022, té lloc a la Sala Prat de la Riba de l'Institut d'Estudis Catalans l'acte que duu per títol «L'IEC en l'eix de la qualitat lingüística. El nou web de l'Observatori de la Qualitat Lingüística, en el marc del Pacte Nacional per la Llengua», organitzat per la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans.

L'objectiu d'aquest acte és presentar públicament el paper de l'IEC en el Pacte Nacional per la Llengua (PNL), concretament la tasca que té assignada en relació amb l'avaluació de la qualitat lingüística del català en diferents àmbits socials i professionals. Aquesta tasca es durà a terme per mitjà del projecte de l'Observatori de la Qualitat Lingüística (OQL), un projecte que ha posat en funcionament la Secció Filològica, amb la finalitat de conèixer i avaluar la qualitat real de la llengua en els usos estàndard de tot el territori lingüístic.

Resum de l'acte

En l'acte «L'IEC en l'eix de la qualitat lingüística. El nou web de l'Observatori de la Qualitat Lingüística, en el marc del Pacte Nacional la Llengua» hi participen Teresa Cabré, presidenta de l'IEC, que en farà l'obertura; F. Xavier Vila, secretari de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya, que situarà aquest acte en el marc del PNL; Oriol Camps i Jaume Salvanyà, que presentaran el nou web de l'Observatori de la Qualitat Lingüística de l'IEC; Ramon Sistac, moderador de la taula rodona en què Oriol Camps, Miquel Àngel Pradilla i Mila Segarra, tots ells membres de la Secció Filològica, debatran sobre la noció de *qualitat lingüística* i la importància de conèixer la qualitat de la llengua en els usos públics, i Nicolau Dols, president de la Secció Filològica, que farà la cloenda de l'acte. (Podeu consultar la invitació a l'acte a l'annex 1.)

Aquest acte se celebra presencialment a la seu de l'IEC, però també es pot seguir en línia, per mitjà de les plataformes Zoom i Youtube. Precisament aquest format mixt ha afavorit que hi hagi un nombre destacable de persones inscrites (per a més informació sobre les dades d'assistència, vegeu l'annex 2). La majoria dels assistents provenen d'institucions acadèmiques, organismes públics i altres entitats relacionades amb la llengua, com ara el TERMCAT, el Parlament, el Consorci per a la Normalització Lingüística, departaments de la Generalitat, universitats, mitjans de comunicació, entre d'altres, i també cal destacar representants de l'Euskaltzaindia.

A l'hora prevista, la presidenta de l'IEC, Teresa Cabré, fa l'obertura de la sessió i dona la benvinguda a tots els assistents. Assenyala que l'organització d'aquest acte demostra la preocupació que hi ha respecte de la qualitat lingüística en el nostre país i celebra que, finalment, s'hagi situat l'anàlisi d'aquesta qüestió entre els factors que cal tenir en compte quan es parla de planificació lingüística. Recorda que en altres territoris, com ara el Quebec, fa temps que treballen tant en els usos de la llengua com en la qualitat lingüística i que, en canvi, a casa nostra fins ara no s'havia centrat prou el focus en la qualitat.

Teresa Cabré reconeix que, si bé és complex analitzar els usos lingüístics en l'àmbit de la sociolingüística, encara ho és més analitzar la qualitat lingüística d'aquests usos. Per aquest motiu, considera que un dels primers passos que cal fer per poder-la mesurar és definir clarament què s'entén per *qualitat*, perquè, malgrat que és un concepte molt relatiu i dinàmic, els criteris que s'estableixin per a definir-la han de ser fàcilment mesurables. Assumeix que l'alta complexitat d'aquest objectiu implicarà la dedicació de molts esforços, però tanmateix creu que és imprescindible fer-ho si es vol aconseguir la normalització de la llengua en totes les terres de parla catalana.

Finalment, celebra que el Pacte Nacional per la Llengua tingui un eix dedicat a la qualitat lingüística i que aquest eix s'hagi posat en mans de l'Institut. Remarca que la Secció Filològica ja tenia una línia de treball relacionada amb aquesta qüestió, un fet que indica que la preocupació per la qualitat lingüística és compartida.

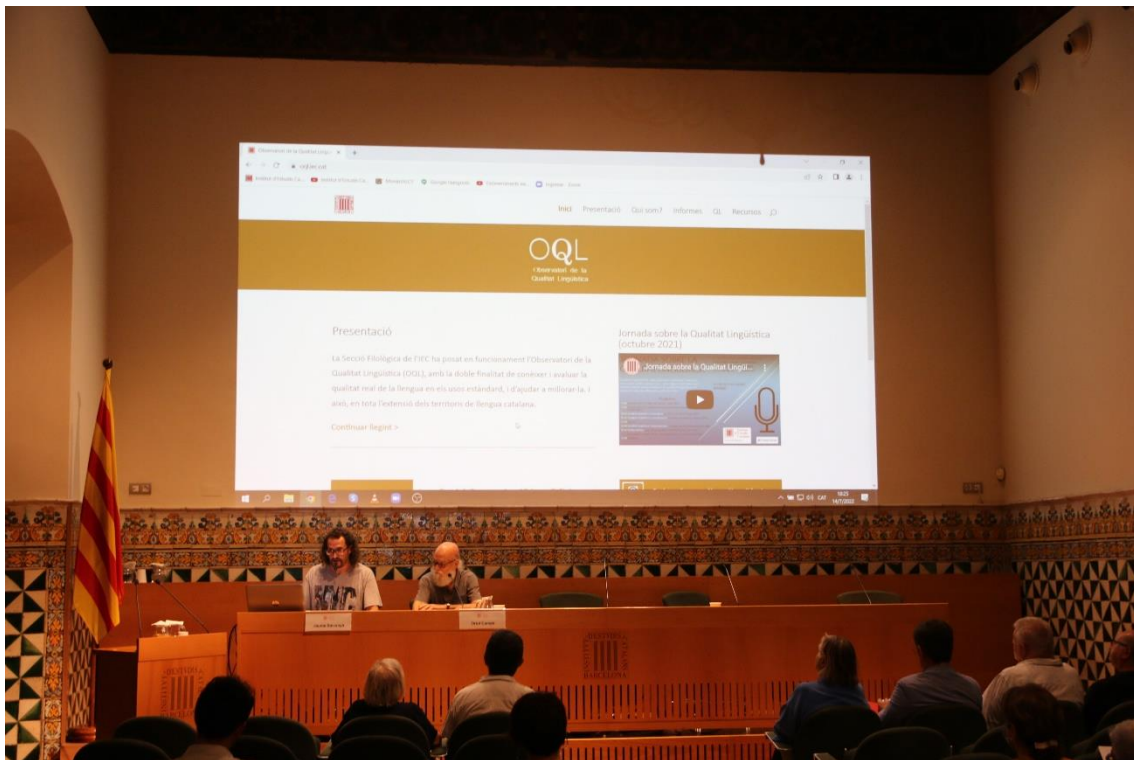
A continuació, intervé Francesc Xavier Vila, secretari de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya, el qual reconeix que sempre ha tingut clar que s'havia de treballar en la millora de la qualitat lingüística, perquè és un eix fonamental per a qualsevol llengua. I per il·lustrar-ho recorre a la imatge d'una piràmide, que té quatre vèrtexs (en aquest cas, eixos): el sistema de la llengua, els usos lingüístics, el coneixement i l'aprenentatge i, finalment, les actituds o les concepcions. Diu que són elements profundament interrelacionats i que cal incidir en tots. Coincideix amb Teresa Cabré en el fet que els reptes per poder analitzar la qualitat lingüística i influir-hi són ingents; no obstant això, creu que la Secció Filològica és el millor aixopluc que podien trobar.

Francesc Xavier Vila afirma que en el terreny de la qualitat lingüística es necessita dur a terme molta recerca, també una important tasca de reflexió i finalment plantejar propostes de canvi; considera que per decidir quins són els camins que cal traçar en relació amb la qualitat lingüística,

primer és indispensable saber en quina situació es troba cada àmbit que conforma aquest eix de la llengua.

El secretari de Política Lingüística remarca que cal tenir present que les actituds dels éssers humans tenen un impacte real en la llengua i, per tant, també afecten la qualitat lingüística, com ha estat el cas, per exemple, dels debats públics sobre els usos inclusivius de la llengua. Per aquest motiu, per acabar la seva intervenció, convida a tothom a participar-hi.

Seguidament, Jaume Salvanyà i Oriol Camps presenten el nou web del projecte de l'Observatori de la Qualitat Lingüística de l'IEC. Comença Jaume Salvanyà, tècnic lingüístic del projecte, explicant que aquest [web](#), desenvolupat pel Servei de Recursos Digitals de l'IEC, està dissenyat perquè s'hi pugui accedir tant des d'ordinadors com des de mòbils i tauletes. Assenyala que es va concebre per aconseguir els objectius següents: presentar l'Observatori a la societat, posar a l'abast de tothom diferents recursos d'aquest àmbit, exposar resultats de les diferents campanyes que es duïguin a terme i oferir una via de contacte amb els responsables del projecte.

A l'hora de detallar les parts que conformen el web, Jaume Salvanyà destaca que a la pestanya «[QL](#)» actualment hi ha el document de treball inicial del projecte, titulat «[Sobre la qualitat lingüística](#)», un document aprovat per la Comissió d'Estandardització de la Secció Filològica en el qual es recullen els aspectes que es tindran en compte a l'hora d'analitzar i valorar la qualitat lingüística. També comenta que a la pàgina d'inici del web, a banda d'una [presentació](#), s'hi aniran penjant recursos i notícies relacionades amb l'àmbit de recerca del projecte: en aquests moments hi ha l'accés directe al web del PNL i també l'enregistrament de la Jornada de la Qualitat Lingüística, organitzada l'any passat per l'Observatori, en la qual es va analitzar la qualitat lingüística des del punt de vista de la normativa (a càrrec de Joan Costa), de la comunicació (a càrrec de Mònica Terribas) i de l'ensenyament (a càrrec de Montserrat Sendra).

Quant a l'apartat «[Qui som?](#)», Jaume Salvanyà diu que, a banda de donar informació de les dues persones que ara treballen en el projecte (ell mateix i Oriol Camps), també s'hi explica l'adscripció de l'Observatori a dues comissions de la Secció Filològica: la Comissió d'Estandardització per al projecte científic i la Comissió d'Infraestructura i Corpus per al funcionament tecnològic. Assenyala la voluntat d'ampliar l'equip tècnic a mesura que creixi el projecte i també la possibilitat de disposar d'un equip de col·laboradors de l'àmbit universitari de tots els territoris de parla catalana.

Pel que fa a l'apartat «[Informes](#)», anuncia que al setembre s'hi podrà consultar la primera anàlisi sectorial duta a terme per l'Observatori, que se centra en la qualitat de la llengua en la publicitat radiofònica i es basa en un corpus de 103 falques emeses durant el mes de març de 2022 a Catalunya, el País Valencià, les illes Balears i Andorra. Finalment, pel que fa a l'apartat «[Recursos](#)», assenyala com s'ha organitzat la bibliografia aplegada fins ara i la voluntat d'anar-la ampliant, i recorda que és complementària a la que es recull a l'àrea «Qualitat de la llengua» del web del Pacte Nacional per la Llengua.

Encara dins del punt de la presentació del web, pren la paraula Oriol Camps, membre de la Secció Filològica i director del projecte de l'Observatori de la Qualitat Lingüística, i assenyala que no es pot analitzar la qualitat dels usos lingüístics sense fer abans una gran tasca d'observació i que per fer-la cal disposar d'una eina informàtica molt potent —en la qual actualment s'està treballant— que faci possible el treball de corpus necessari per aconseguir aquest objectiu.

Explica que la voluntat de l'Observatori és obtenir una fotografia tan completa com sigui possible de la qualitat lingüística de cada sector i que, per aquest motiu, s'analitzaran tots els factors (com ara la pronúncia, les formes morfològiques, l'adequació del llenguatge en cada situació, etc.) de cada una de les mostres, tant orals com escrites i destaca la importància de poder identificar també els bons usos lingüístics, perquè permetran determinar els usos de prestigi de la nostra llengua.

Oriol Camps afirma que l'Observatori vol influir en la millora de la qualitat de la llengua en tots els àmbits i anuncia que hi ha la previsió de poder oferir assessorament a les persones o les institucions que vulguin millorar la seva comunicació en català. I tanca la seva intervenció recordant que per millorar la qualitat lingüística cal partir sempre de l'observació, és a dir, del coneixement real, perquè només així es podrà analitzar la situació de la llengua i proposar els canvis necessaris per fer realitat aquesta millora.

Tot seguit, s'inicia el debat de la taula rodona sobre la qualitat lingüística, una taula moderada per Ramon Sistac, en la qual participen Mila Segarra, Oriol Camps i Miquel Àngel Pradilla, tots ells membres de la Secció Filològica de l'IEC.

Ramon Sistac comença plantejant si la preocupació per la qualitat lingüística que es percep actualment és un neguit propi de la nostra època i si és un fet exclusiu de la nostra llengua. Mila Segarra creu que és una qüestió que preocupa arreu, però que s'avalua d'una manera diferent, segurament perquè la nostra és una llengua minoritzada. Destaca que, en el nostre context lingüístic, a diferència del que passava quan només disposàvem del diccionari i la gramàtica de P. Fabra, actualment la normativa ofereix un marc ben definit per poder avaluar la qualitat, un marc que no és tan rígid com pot ser-ho en altres llengües, perquè té en compte el concepte d'*adequació*. Oriol Camps hi està d'acord i destaca que el marc referencial de la normativa catalana actual és molt ampli i té en compte la variació en tots els àmbits.

Miquel Àngel Pradilla també percep aquesta preocupació per la qualitat lingüística, però creu que aquesta preocupació és inherent a la qualitat humana. Valora positivament la recuperació actual de les actituds valoratives, que en altres èpoques no s'havien considerat prou científiques, i que es faci una valoració dels usos de la llengua i la qualitat lingüística tenint present la variació.

Arran d'aquest comentari, Ramon Sistac pregunta per la variació funcional i planteja si la qualitat lingüística té a veure amb el contingut del discurs, per exemple, amb l'ús de renecs. Oriol Camps creu que la qualitat lingüística és una qüestió formal, és a dir, que és una qüestió de formes (paraules, construccions sintàctiques, etc.) i no pas del que es diu amb aquestes paraules o construccions. Assenyala que cada registre té unes característiques determinades i que l'adequació al tipus de comunicació és el que defineix els requeriments de la qualitat.

Mila Segarra hi està d'acord i recorda que temps enrere el Consell de l'Audiovisual de Catalunya va demanar al grup investigador en què participava, Llengua i Mèdia, un estudi sobre la qualitat lingüística de la televisió pública catalana arran de diverses queixes que s'havien rebut. Explica que s'havia estès la percepció que es feia servir una llengua de poca qualitat per culpa d'un excés de renecs i d'interferències lingüístiques, però que el resultat de l'estudi que van dur a terme va desmentir aquesta percepció, perquè es va veure que no eren recursos gratuïts.

Oriol Camps considera que cal distingir entre la interferència lingüística, que seria un acte inconscient, i la transgressió, un acte intencionat, amb una motivació determinada, i que els fenòmens que cal identificar són precisament les interferències, que incideixen en la qualitat lingüística. Miquel Àngel Pradilla planteja precisament què entenem per *qualitat lingüística*, atès que no és un terme amb una denotació precisa, i assenyala que es podria considerar que és la selecció de recursos genuïns.

Ramon Sistac planteja si cal prioritzar la qualitat o quantitat en el terreny lingüístic i Miquel Àngel Pradilla respon que s'han de poder compatibilitzar aquests dos conceptes. Recorda que Teresa Cabré, en la Jornada sobre la Qualitat Lingüística que es va organitzar a l'octubre de 2021 ja va apuntar que no es pot caure en l'error de no parlar de qualitat, com havia passat fins ara. Pradilla creu que no es pot renunciar a la qualitat lingüística, però que la condició de llengua minoritzada del català requereix unes certes especificitats, perquè té una funcionalitat deficitària. Considera que l'element clau en aquest punt són els nous parlants i que sovint s'ha analitzat la llengua des del punt de vista del parlant nadiu. Tal com recorda, dos terços de la nostra població són nous parlants, els quals generalment han après la llengua amb l'escolarització. Tenint en compte que cal assolir l'horitzó de la qualitat lingüística, creu que cal progressar d'una manera gradual i, per tant, que es necessita una actitud valorativa positiva. Oriol Camps hi està d'acord i diu que no es pot valorar de la mateixa manera un parlant natiu que un parlant que hagi après la llengua a escola, i reconeix que els nous parlants generalment desconeixen o no dominen prou el registre col·loquial.

Ramon Sistac pregunta per la percepció de la qualitat lingüística i planteja si pot tenir un component econòmic. Oriol Camps creu que la falta de qualitat d'algunes campanyes publicitàries pot generar rebuig entre els compradors. Miquel Àngel Pradilla hi està d'acord i considera que a Catalunya hi comença a haver una societat amb consciència lingüística, un fet que percep de manera molt positiva, i recorda la reacció que va provocar la reducció de mots amb accent diacrític en el moment de publicació de l'*Ortografia catalana* de l'IEC.

Ramon Sistac apunta que, en diversos moments d'aquest acte, s'ha fet referència al concepte de *qualitat lingüística*, cosa que indica que és un concepte difícil de definir. Oriol Camps comparteix aquesta opinió, però assenyala, tal com ho ha fet anteriorment, que per a ell la qualitat lingüística és una qüestió formal i que no té relació amb el contingut del discurs. Miquel Àngel Pradilla també destaca la complexitat de definir la qualitat lingüística i considera que la definició hauria de ser el resultat d'un consens social. Mila Segarra creu que la qualitat lingüística també depèn dels agents productors dels discursos i que no sempre aquests agents estan prou ben preparats, cosa que implica que no puguin dur a terme el paper de models que haurien de tenir.

Com a conseqüència d'aquest comentari, Ramon Sistac planteja quins haurien de ser els nostres referents per poder consolidar la qualitat lingüística. Miquel Àngel Pradilla recorda que tradicionalment només s'havia centrat el focus en el món literari, però considera que actualment s'ha de poder eixamplar aquest focus i que cal tenir en compte, a més, altres camps en què es puguin identificar referents per a gran part de la població, com ara els bons comunicadors. Oriol Camps hi està d'acord i diu que actualment l'oralitat ha pres molta més rellevància i això fa que es necessitin també referents orals com a models per als bons usos lingüístics.

S'inicia el torn de preguntes dels assistents a l'acte. Mercè Lorente, membre de la Secció Filològica i assistent presencial a l'acte, demana la paraula per assenyalar la reticència que existeix en certes ocasions en el món de la publicitat a l'hora de permetre la revisió o correcció d'algunes campanyes publicitàries, i planteja que en el nostre cas hi ha empreses que fan prevaldre la concepció de mercat per sobre de la de comunitat lingüística. Ramon Sistac es pregunta què s'hi podria fer i Francesc Xavier Vila diu que precisament des del terreny de la política s'intenta treballar per establir mesures planificades i efectives per fer-hi front, per 'aterrar' les iniciatives que es van plantejant. Oriol Camps creu que l'única manera de fer-ho és amb l'observació

lingüística, perquè sense dades objectives no es pot arribar a conèixer la situació real dels usos lingüístics i de la seva qualitat.

Es planteja una altra pregunta pel xat de la plataforma Zoom: és del senyor Jordi Sedó i s'adreça al secretari de Política Lingüística per preguntar-li quina opinió té dels usos lingüístics d'alguns programes de TV3 com ara les sèries *Merlí* i *Com si fos ahir*. Francesc Xavier Vila recorda que la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals ha adoptat diversos models ideològics al llarg dels anys, però considera que l'objectiu de la Corporació ha de ser crear continguts en català perquè aquest és el principal objectiu pel qual es va crear; altrament, no compliria la seva raó de ser i fins i tot es podria plantejar si fa competència deslleial a altres mitjans.

No hi ha cap més pregunta, ni presencial ni al xat de les dues plataformes que transmeten aquest acte.

Seguidament, el president de la Secció Filològica pren la paraula per cloure aquest acte centrat en l'eix de la qualitat lingüística en el marc del Pacte Nacional per la Llengua. Nicolau Dols ressegueix els temes que han anat sorgint en les intervencions de tots els participants: la qualitat lingüística, la variació, la norma, la descripció..., i precisament en aquest punt recorda que la prescripció normativa en la nostra llengua ja s'estructura per mitjà de la descripció dels usos lingüístics, tal com ho fa la *Gramàtica de la llengua catalana* de l'IEC.

En aquesta cloenda, Nicolau Dols destaca que, gràcies al projecte de l'Observatori de la Qualitat Lingüística de la Secció Filològica, es podran analitzar els usos públics de la llengua i que, més enllà d'ajudar a millorar-los en algun sector, amb la col·laboració de les persones i les entitats implicades, ha de servir també per detectar i promoure els bons usos lingüístics, fet que ajudarà a posar en relleu models de prestigi per al conjunt de la nostra llengua.

I és que precisament el president de la Secció Filològica assenyala que actualment el que està en perill no és la unitat de la llengua sinó la integritat de la llengua, perquè considera que una llengua íntegra és aquella que serveix per a totes les funcions socials i reconeix que, en el nostre context

lingüístic, hi ha pràctiques que són contràries a aquesta integritat. Per aquesta raó, creu que és del tot indispensable poder crear un marc comunicatiu comú a les terres de parla catalana.

Finalment, Nicolau Dols destaca la voluntat de la Secció Filològica de fer el que tots els que en formen part saben fer més bé, és a dir, resseguir i analitzar els usos lingüístics, amb la voluntat d'ajudar, tal com també ha dit la presidenta de l'IEC, en el procés de vertebració lingüística i nacional.

L'acte es clou finalment a les vuit del vespre.